

Høypatogen aviaær influensa (HPAI) i Norge Statusrapport og anbefalinger per 10.02.2021

Innhold

Sammendrag	2
Statusrapport for HPAI i Norge per 10.2.2021	2
Forventede vårtrekk	4
HPAI i Europa per 9.2.2021/8.2.2021	5
Anbefalinger	7

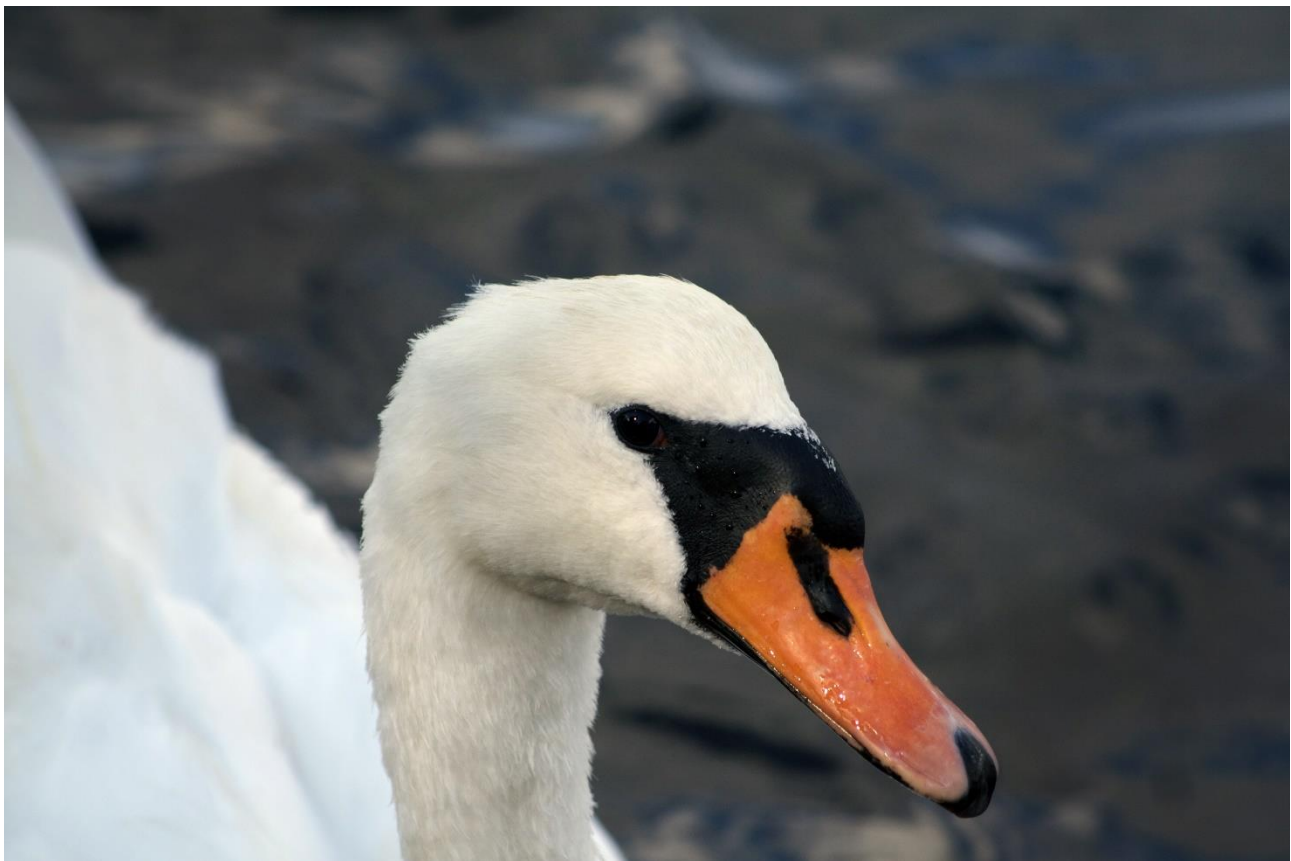


Foto: Schutterstock

Utarbeidet av

Veterinærinstituttets dyreartsteam for fjørfe
v/Grim Rømo, Michaela Falk og Kristian Hoel

Morten Helberg; Høgskolen i Østfold

Sammendrag

I 2021 er det fram til nå, 10. februar, påvist sju tilfeller av HPAI i Norge, alle disse er fra døde eller syke villfugler funnet i Bergen. Fra fugleinfluensautbruddet startet høsten 2020 og til nå er det påvist totalt 21 tilfeller av HPAI i Norge. Påvisningene er fra fylkene Rogaland (12), Vestland (8) og Agder (1).

I store deler av Norge har det vært kaldt i januar og februar 2021. I Rogaland var det -12°C den 8.2.2021. Snø og tele gjør det nå vanskeligere for fugler å finne nok mat. Dette medfører økt dødelighet blant villfugl i området, spesielt av allerede svekkede fugler. Gjessene i Rogaland oppholder seg nå spredt over flere områder, og dette vanskeliggjør tellingen, men mye tyder på at en del fugler kan ha trukket sørover.

I Europa får fugleinfluensautbruddet stadig større geografisk utbredelse, og per 8.2.2021 var det meldt om 1527 tilfeller av HPAI fra 24 ulike land. I utbruddet er det nå fem subtyper av HPAI som sirkulerer. Disse er, sortert etter hyppighet; H5N8, H5N3, H5N5, H5N1 og H5N4. Over 80% av påvisningene er H5N8

Spesielt villfugl langs Nordsjøkysten av Nederland, Tyskland og Danmark har vært hardt rammet i utbruddet. Funn av døde fugler og HPAI-positive fugler i dette området er drastisk redusert i det senere, men det påvises fortsatt noen tilfeller av HPAI der. Mange fugler som trekker til Norge på våren oppholder seg i dette området. Jo lengre tid det tar før vårtrekket fra disse områdene starter, desto større sannsynlighet er det for at flere av fuglene som trekker nordover har utviklet immunitet mot HPAI.

En fortsatt forsterket passiv overvåking er verdifull for å kunne si noe om utbredelsen av HPAI-smitten i Norge og risiko for introduksjon til fjørfe og andre fugler holdt i fangenskap. Smitten er påvist på Sør- og Vestlandet, men Østlandet og Trøndelag er også risikoområder for HPAI med tanke på fugletrekk og fjørfepopulasjon. Det er derfor viktig at det sendes inn prøver fra syke og døde fugler fra kystnære strøk i disse områdene.

På bakgrunn av at det fortsatt påvises HPAI hos villfugl i Norge anbefaler Veterinærinstituttet å videreføre portforbudet i området fra og med Trøndelag og sørover, for å beskytte fugler holdt i fangenskap og fjørfe.

I utbruddet i Europa har det vært stor dødelighet blant mange ulike arter av vannfugler. Når vårtrekkene starter blir det viktig å følge med på sykdom og dødelighet blant ville fugler i vann som Orrevannet hvor flere ulike arter fra ulike overvintringsområder vil treffes, og hvor det er nærhet til omliggende fjørfeproduksjon.

For å prøve å begrense at smitten introduseres til nye geografiske områdene anbefaler vi fortsatt at ville fugler forstyrres i minst mulig grad. På bakgrunn av reduserte bestander som følge av HPAI-utbruddet og faren for spredning av smitte mener vi søknader om skadefelling bør vurderes restriktivt.

Statusrapport for HPAI i Norge per 10.2.2021

Veterinærinstituttet har gjennom passiv overvåking av villfugler og mistanker hos høns undersøkt om lag 350 prøver for influensavirus fra og med november 2020 til 10.februar 2021. I tillegg er det undersøkt 498 prøver fra jakt og fuglemerking i overvåking- og kontrollprogrammet (OK-programmet) for villfugl høsten 2020.

Totalt er det påvist 21 tilfeller av HPAI i Norge. Påvisningene er fra fylkene Rogaland (12), Vestland (8) og Agder. (1) I tillegg til de påviste tilfellene av HPAI H5N8 er det påvist H5N8 hos ytterligere elleve villfugler i de samme områdene som det er påvist HPAI, men det har ikke lyktes å sekvensere kløvingssetet for å bestemme patogenitet for disse.

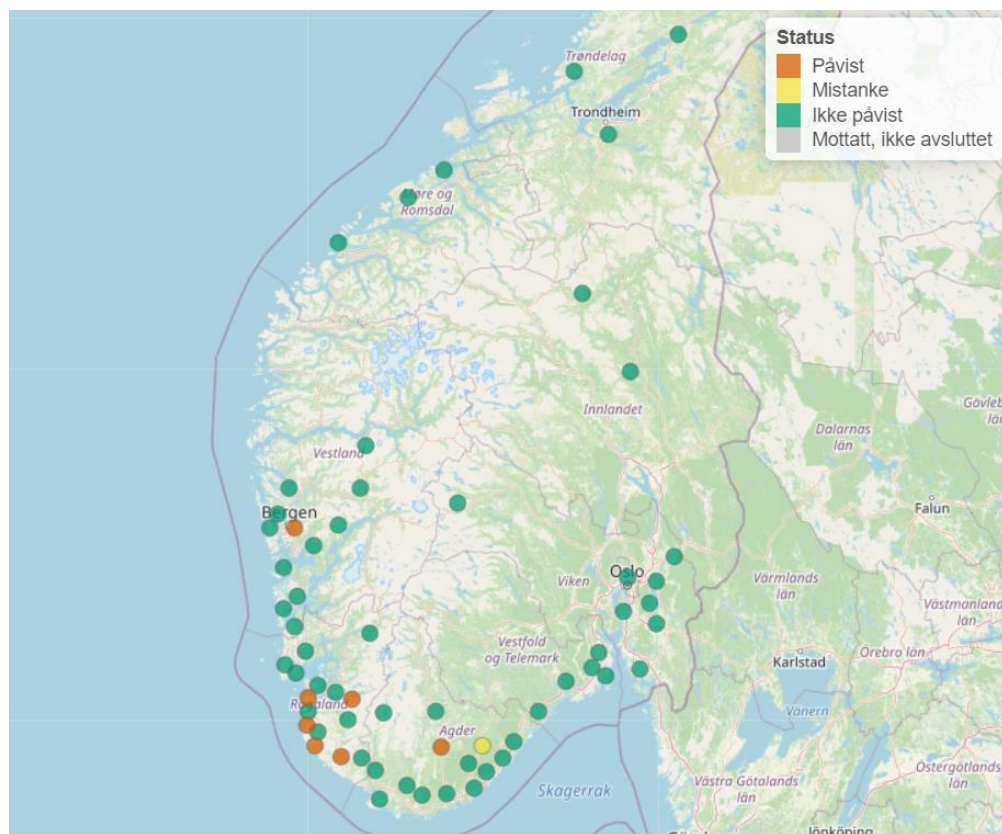
HPAI er per 10.2.2021 påvist hos følgende arter villfugler i Norge: Knoppsvane, brunnakke, kortnebbgås, hvitkinngås, svartbak, gråmåke og fiskemåke.

Det har vært kaldt i store deler av Norge i januar og februar 2021, også i områder hvor det normalt er mildt vinterklima, som blant annet fylkene Vestland og Rogaland. Snø og tele har gjort det utfordrende å finne nok mat for fugler som er vant til å beite gulrot, kornspill og gress på innmark. På bakgrunn av dette er det observert en økt dødelighet hos ville fugler i Rogaland. Gjessene i Rogaland oppholder seg nå spredt over ulike områder og dette vanskeliggjør telling, men en del fugler har trolig trukket sørover på grunn av kulden.

Været kan endre seg raskt, men den sjelden kalde vinterperioden på Sør-Vestlandet har ført til tele og islagte vann som det kan ta litt tid å tine opp. Dette vil sannsynligvis kunne medføre en senere vår enn vanlig i dette området og kan være med på hindre ekstremt tidlige vårtrekk. Mange fugler som trekker til Norge på våren oppholder seg langs Nordsjøkysten av Nederland, Tyskland og Danmark om vinteren. Dette området har vært hardest rammet av HPAI blant villfugl så langt og det påvises fortsatt smitte her. Jo lengre tid det tar før vårtrekket fra disse områdene starter, desto større sannsynlighet er det for at flere av fuglene som trekker nordover har vært i kontakt med HPAI-viruset og utviklet immunitet mot det.

Alle påvisninger av HPAI i Norge hittil i 2021 er gjort i Bergen, hovedsakelig fra knoppsvaner (*Cygnus olor*). Andelen påvisninger av HPAI hos knoppsvaner i Europa har økt den siste tiden, og er med 231 av totalt 1409 påvisninger nå arten med nest mest påvisninger, etter hvitkinngås (*Branta leucopsis*) med 299 påvisninger.

Fra påvisningene av HPAI i Norge gjennom prøver fra døde og syke fugler, samt fra tilsynelatende friske fugler fra jakt, vet vi at smitten finnes i villfuglpopulasjonen i Agder, Rogaland og Vestland. Antall prøver fra andre deler av landet som Østlandet, Møre og Romsdal og Trøndelag er for lite til å kunne utelukke at det også er smitte der. En forsterket passiv overvåking er verdifull for å kunne si noe om utbredelsen av HPAI-smitten i Norge og risiko for introduksjon til fjørfe og andre fugler holdt i fangenskap.



Figur 1. Kart fra 10.2.2021 over kommuner i Norge hvor det er tatt ut prøver fra syke/døde fugler og påvist eller ikke påvist HPAI. (Kilde: Veterinærinstituttet).

Tabell 1. Påvisninger av HPAI i Norge. Lys blå rader er påvisninger fra prøver tatt ut i OK-programmet for villfugl og lys grønne rader er påvisninger fra Nærbø fuglepark. **Gulmerket tekst** er nye påvisninger siden forrige statusrapport. Data fra Veterinærinstituttet.

Uttatt dato	Hensikt	Lokalitet	Art
14.11.20	Overvåking	Klepp	Brunnakke
15.11.20	Overvåking	Klepp	Brunnakke
14.11.20	Overvåking	Klepp	Brunnakke
14.11.20	Overvåking	Klepp	Brunnakke
28.11.20	Overvåking	Klepp	Kortnebbgås
30.11.20	Overvåking	Bergen	Måkefugler
30.11.20	Mistanke	Hå	Kalkun
02.12.20	Mistanke	Hå	Høns
02.12.20	Mistanke	Hå	Høns
02.12.20	Mistanke	Hå	Høns
03.12.20	Overvåking	Randaberg	Brunnakke
10.12.20	Overvåking	Eigersund	Gråmåke
17.12.20	Overvåking	Evje og Hornnes	Hvitkinngås
24.11.20	Mistanke	Sandnes	Kortnebbgås
5.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane
7.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane
13.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane
15.1.21	Overvåking	Bergen	Fiskemåke
26.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane
26.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane
27.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane

Forventede vartrekk

Grågås er en av artene som har høy påvist forekomst av HPAI og som ankommer Norge nå i nær fremtid. Trekket nordover fra kontinental Europa er allerede i gang. Antall individer langs hele kysten av Sør-Norge øker på jevnt nå fra midten av februar og utover.

Hvitkinngjessene som hekker rundt Oslofjorden og ned til Sørlandet kommer også i jevnt antall fremover, de fleste fra begynnelsen av mars, og trekket foregår kontinuerlig til begynnelsen av april, da mesteparten er på plass. Vårrasteplassene for denne bestanden er ytre deler av Østfoldregionen, samt rundt Oslofjorden. En hvitkinngås fra denne bestanden er funnet død i Nederland i vinter med påvist HPAI, og vi antar at flere individer i denne bestanden har vært eksponert i vinter.

En art som **knoppsvane** er stort sett ikke trekkende hos oss, så smitte hos denne arten så langt antas å ha brutt ut lokalt. Men et mindre antall knoppsvaner vil ankomme kysten av Sør-Norge fra Danmark i mars / april.

En annen art som har mange påviste HPAI tilfeller i Europa inkludert Norge er **brunnakke** som har noe trekkbevegelse og ankomst til Norge i mars, men hovedtrekket for denne arten er først i april og mai.

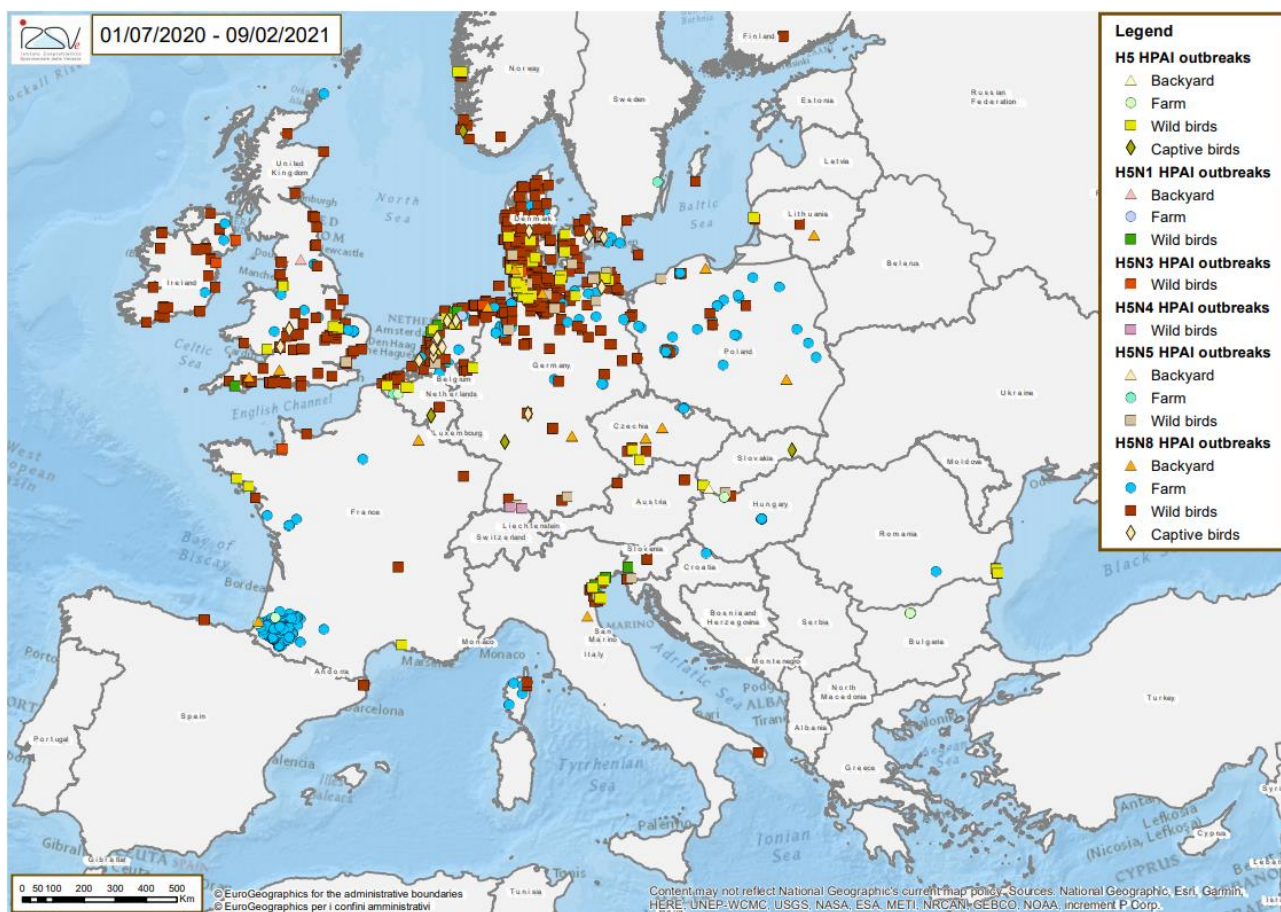
Videre har det vært smitteutbrudd hos vadefugler som **polarsnipe** som har involvert et forholdsvis stort antall individer, så overvåkenhet også på slike arter anbefales. En vaderart som **rugde** har store problemer med å finne nok mat i kuldeperioder, og sørovertrekket hos denne arten foregår antageligvis fremdeles.

HPAI i Europa per 9.2.2021/8.2.2021

Fugleinfluensautbruddet i Europa får stadig større geografisk utbredelse, og per 8.2.2021 var HPAI påvist i 24 ulike land i Europa. Selv om det er påvist HPAI smitte i Finland og de baltiske landene er det hovedsakelig sør i Europa at utbruddet brer om seg. Det påvises fortsatt tilfeller av HPAI hos villfugl i områdene langs Nordsjøkysten av Nederland, Tyskland og Danmark. Antall ukentlige påvisninger av HPAI fra ville fugler har vært relativt stabilt hittil i 2021, mens påvisninger fra fjørfebesetninger har vært høyt fra starten av 2021 men avtatt noe utover i februar. (figur 4)

I utbruddet er det nå fem subtyper av HPAI som sirkulerer; H5N8, H5N3, H5N5, H5N1 og H5N8. (listet opp i synkende rekkefølge etter antall påvisninger)

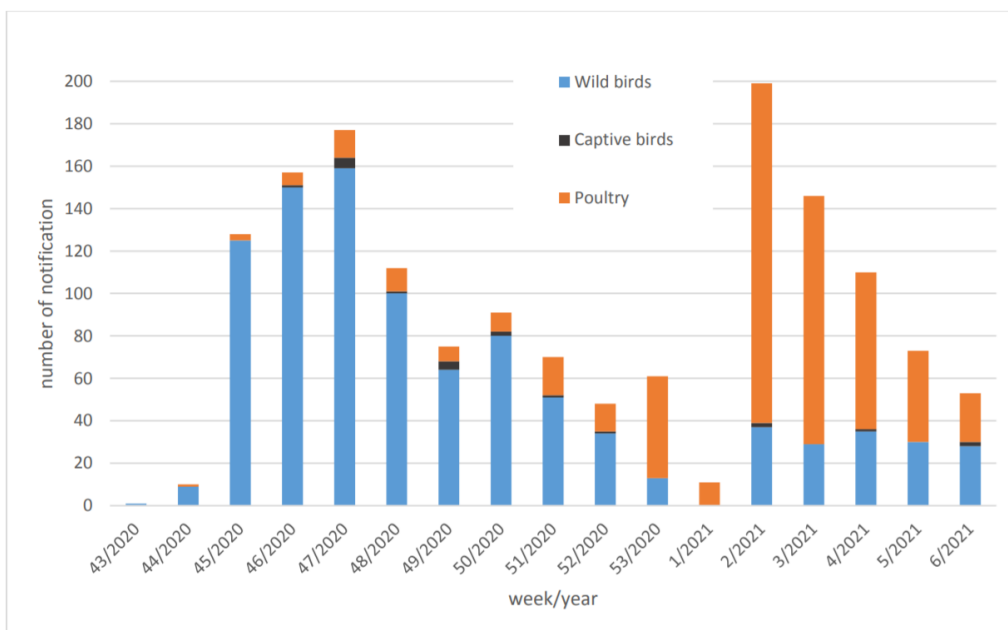
Artssammensetningen blant fuglene med positiv diagnose har endret seg noe i løpet av utbruddet. De to artene med mest påvisninger av HPAI i utbruddet frem til 8.2.2021 er hvitkinngås med 299 etterfulgt av knoppsvane med 231 av totalt 1409 påvisninger.



Figur 3. Kart over påvisninger av HPAI i Europa fra 1.7.2020 - 9.2.2021 (Kilde: Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie (IZSV).

Tabell 2. Antall påvisninger av HPAI i ulike europeiske land per 8.2.2021, fordelt på de ulike kategoriene; villfugl, fugler holdt i fangenskap og fjørfe. Kilde: Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie (IZSV)).

Country	Wild birds*	Poultry	Captive birds	Total
GERMANY	566	52	3	621
FRANCE	11	417		428
THE UNITED KINGDOM	93	15	2	110
DENMARK	100	2	2	104
THE NETHERLANDS	50	10	9	69
POLAND	10	36		46
IRELAND	25	1		26
BELGIUM	19	2	1	22
ITALY	19	2		21
NORWAY	13		1	14
SWEDEN	9	4	1	14
CZECH REPUBLIC	5	3		8
ROMANIA	7	1		8
HUNGARY	1	6		7
SLOVAKIA	4	1	1	6
SLOVENIA	6	0		6
LITHUANIA	3	1		4
BULGARIA		3		3
NORTHERN IRELAND	1	2		3
FINLAND	2	0		2
SPAIN	2	0		2
AUSTRIA	1	0		1
CROATIA		1		1
SWITZERLAND	1	0		1
Totale complessivo	948	559	20	1527



Figur 4. Diagrammet viser antall ukentlige påvisninger av HPAI i Europa for kategoriene; fugler holdt i fangenskap, fjørfe og ville fugler. Kilde: Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie (IZSV)).

Anbefalinger

Veterinærinstituttet anbefaler 10.2.2021 (nye/oppdaterte anbefalinger siden forrige statusrapport er gulmarkert):

- **Restriktiv behandling av søknader om skadefelling av gjess**

I utbruddet i Europa har det vært stor dødelighet blant mange ulike arter vannfugler. På bakgrunn av reduserte bestander som følge av HPAI-utbruddet og faren for spredning av smitte mener vi søknader om skadefelling bør vurderes restriktivt, for å i størst mulig grad unngå at fugler flytter seg mellom områder.

- **Å opprettholde portforbudet for utegående fjørfe og hobbyfugler fra og med Trøndelag og sørover.**

Portforbud er et av de viktigste virkemidlene for å beskytte fjørfe og fugler i fangenskap mot HPAI. Eiere av fugler i fangenskap og fjørfe må legge til rette for at dyrevelferden blir ivaretatt når det blir nødvendig å ta i bruk dette virkemidlet.

På bakgrunn av den store andelen fjørfe på Sørvestlandet, Østlandet og i Trøndelag, samt for lite prøvegrunnlag fra Østlandet og Trøndelag for å si noe om smittestatus, mener vi det er fornuftig å opprettholde høyrisikasonens geografiske utbredelse inntil videre. Rapport fra NINA viser også til at fugletrekk nordover over Skagerak og Nordsjøen kan skje i løpet av hele vintersesongen, og således kan smitte fortsatt introduseres til Norge.

- **Å opprettholde jaktforbudet som ble innført høsten 2020**

Av hensyn til dyras svekkede fysiologiske tilstand etter en langvarig kuldeperiode og for å prøve å begrense at smitten introduseres til nye geografiske områder anbefales fortsatt at ville fugler skal forstyrres i minst mulig grad.

- **Fortsatt skjerpet overvåking og prøvetaking av døde viltlevende ender, gjess, svaner, vadefugler, måker og rovfugl, spesielt i høyrisikasonen**

Når vårtrekkene starter blir det viktig, å følge med på sykdom og dødelighet blant ville fugler i vann som Orrevannet hvor flere ulike arter fra ulike overvintringsområder vil treffes, og hvor det er nært til omliggende fjørfeproduksjon.

Det skal tas virusvaber av luftrør og kloakk som sendes til Veterinærinstituttet i Oslo for PCR-undersøkelse. Kloakksvaberen må ha synlige mengder med avføring og helst være fuktig. Fugler som det skal tas prøver av, bør ikke ha vært døde i mer enn et par dager. De bør se intakte ut, med hel fjærdrakt. Veterinærinstituttet ønsker gjerne bilder av fuglene som det blir tatt ut prøve fra, for å kunne registrere riktig art. Ved funn av kadaver som er inntørket eller har mye mark, er det ingen særlig hensikt i å ta ut prøver.

- **Fjerne døde villfugl**

For å senke smittepresset i miljøet er det vesentlig å fjerne døde fugler etter prøvetaking og dermed hindre at kadaver blir spist på av andre dyr og fugler og forårsaker ny smitte. Veterinærinstituttet anbefaler at fuglene samles inn fortløpende etter prøvetaking og lagres sikkert fram til henting og destruksjon. Kadavrene bør hentes på slutten av innsamlingsruten og kjøres direkte til forbrenning/destruksjon.

- **Høyt fokus på smittevern og ha lav terskel for å undersøke for fugleinfluensa ved økt dødelighet og nedsatt produksjon og fôr- og vannopptak i fjørfebesetninger**

Erfaringer fra fugleinfluensautbrudd nå og tidligere viser at påvisning av fugleinfluensa hos ville fugler ofte etterfølges av tilsvarende påvisninger i kommersielt fjørfe. Fra enkelte land i Europa rapporteres det om påvisninger i fjørfehold uten tilsvarende antall påvisninger hos ville fugler. Den kalde årstiden gjør dessuten at influensaviruset overlever lengre i miljøet.

Det er viktig å følge ekstra godt med på dødelighet, produksjon og vann- og fôrforbruk i fjørfebesetninger, slik at en eventuell smitteintroduksjon til fjørfe blir tidlig oppdaget og smitte til andre besetninger kan forhindres. Veterinærinstituttet anbefaler derfor å senke terskelen for å varsle Mattilsynet, og sende inn prøver for undersøkelse for HPAI ved forhøyet dødelighet i fjørfebesetninger.

- **Påpeke viktigheten av økt fokus på smittevern både ovenfor fjorfeprodusenter og hobbyfjørehold**
Direkte kontakt med smittede fugler, eller kontakt med avføring fra disse, er ansett som den viktigste smitteveien for influensa. Det er derfor viktig å hindre at ville fugler oppsøker fjørfeanlegg på grunn av lett tilgjengelig næring, slik som spill av kraftfôr, eggsl eller døde fugler/dyr som ikke er tildekket. Hvis man har vært i kontakt med viltlevende fugler eller i miljø hvor slike fugler oppholder seg er det viktig at man ikke går inn til fjørfe før man har dusjet og skiftet klær. Sørg for å ha en velfungerende smittesluse ved inngang til fjørfeanlegg, med tilgang til besetningsegne sko og overtrekksklær og med muligheter for håndvask og desinfeksjon.

Husk at smitteslusen skal brukes av alle!